

DOI 10.51558/2490-3647.2022.7.1.571

UDK 364-43:159.944
364.4:159.944

Primljeno: 02. 10. 2021.

Izvorni naučni rad
Original scientific paper

Daniela Cvitković, Nikolina Majdak

PREDIKTORI PROCJENE POTREBE ZA SUPERVIZIJOM EDUKACIJSKIH REHABILITATORA

Edukacijski rehabilitatori kao profesionalni pomagači osjetljiviji su na stres i pojavu sagorijevanja u odnosu na ostale pomagačke struke te su u većem riziku za smanjeno postignuće i nezadovoljstvo poslom. Stoga bi za edukacijske rehabilitatore supervizija mogla imati osobno važnu ulogu. Cilj ovog istraživanja je analizirati potrebu edukacijskih rehabilitatora za uključivanjem u superviziju u Hrvatskoj te utvrditi prediktore potrebe za uključivanjem u superviziju. Istraživanje je provedeno elektronskim putem, anketnim online upitnikom u kojem je sudjelovalo 120 magistara edukacijske rehabilitacije na području Republike Hrvatske. Primijenjen je za ove svrhe adaptirani anketni upitnik autorica Kolege i Vlahović-Štetić (2014) koji sadrži podatke o socioekonomskom statusu, pitanja vezana za iskustvo i potrebu za supervizijom te procjenu stupnja profesionalne osamljenosti na radnom mjestu. Primijenjeni su također Skala stresa na poslu (Majdak 2020) i adaptacija Upitnika o zadovoljstvu poslom (Maslić Seršić, Šverko i Galić 2004). Prema dobivenim rezultatima, 52,5% sudionika (N=63) imalo je općenito iskustvo supervizije te je njih 26,7% (N=32) imalo iskustvo razvojno-integrativne supervizije. Većina sudionika 76,7% (N=92) izražava potrebu za supervizijom. Rezultati regresijske analize pokazuju da je jedini statistički značajan prediktor potrebe za supervizijom iskustvo u superviziji ($R=0,36$, $R^2=13$, $p<0,00$). Oni koji imaju iskustvo u superviziji izražavaju veću potrebu za supervizijom. Ostali prediktori (godine radnog staža, zadovoljstvo poslom, stres, usamljenost na poslu) nisu statistički značajni. Dobiveni rezultati mogu poslužiti kao poticaj za daljnja i detaljnija istraživanja te širenje svijesti o važnosti uključivanja edukacijskih rehabilitatora u različite oblike profesionalne podrške.

Ključne riječi: supervizija; edukacijski rehabilitatori

1. UVOD

Pojam supervizije datira iz 19. stoljeća kad se javila kao metoda profesionalnog razvoja socijalnih radnika u SAD (Ajduković, Ajduković 2004). Od tad pa do danas razvili su se različiti pristupi superviziji koji se mogu podijeliti u dva osnovna: organizacijska ili rukovodna supervizija te razvojno-integrativna supervizija (Ajduković, Cajvert 2004). Cilj organizacijske supervizije je osigurati djelotvorno funkcioniranje organizacije, dobro korištenje resursa te kvalitetne i neposredne usluge korisnicima/klijentima (Ajduković, Ajduković 2004). Razvojno-integrativna supervizija je vrsta supervizije koja ima za cilj razvoj profesionalne kompetentnosti stručnjaka u podržavajućem okruženju na način da u suradnji sa supervizorom stručnjak uči iz vlastitog iskustva te traži vlastita rješenja problema s kojima se susreće u radu (Ajduković, Cajvert 2004). Cilj razvojno-integrativne supervizije je i potpora te rasterećenje stručnjaka u suočavanju sa svakodnevnim profesionalnim izazovima, razvoj profesionalne kompetencije te briga o vlastitom mentalnom zdravlju (Ajduković, Cajvert 2004).

Istraživanja i praksa pokazuju kako je supervizija kao profesionalna intervencija neophodna u profesionalnom razvoju svih onih koji neposredno rade s ljudima (Ajduković, Cajvert 2001; Mesić, Ajduković 2010). Istraživanja su pokazala brojne povoljne učinke supervizije kod stručnjaka raznih pomagačkih struka. U stranim, ali i domaćim istraživanjima utvrđeni su povoljni učinci na zadovoljstvo poslom (Harvey, Pearrow 2010; Rauktis, Koeske, 1994), sagorijevanje na poslu (Harvey, Pearrow 2010; Kalliath, Beck 2001), samosvijest, samoefikasnost i profesionalne vještine (Harvey, Pearrow 2010; Wheeler, Richards 2007). Utvrđeno je kako učinkovita supervizija djeluje na bolju komunikaciju i odnose s kolegama (Ajduković, Ajduković, 2004), smanjuje profesionalnu izolaciju i psihološko ili fizičko povlačenje s posla te poboljšava stručno rješavanje problema (Harvey, Pearrow 2010).

Više istraživanja ukazuje kako edukacijski rehabilitatori koji rade u sustavu odgoja i obrazovanja (engl. special education teachers) izvještavaju o visokoj razini stresa i osjećaja sagorijevanja (Brunsting, Sreckovic, Lane 2014; Kaff 2004), a rezultati nekih istraživanja pokazuju veću osjetljivost na stres i osjećaj sagorijevanja u odnosu na druge pomagačke struke (Abelson, Geoffrey 1986; Boe, Bobbit, Cook, Whitner i Weber 1997; Nichols i Sosnowski 2002). Ta fizička i psihička iscrpljenost te depersonalizacija vode do osjećaja smanjenog osobnog postignuća (Zabel, Zabel 2001). U Hrvatskoj prva istraživanja stresa i sagorijevanja kod edukacijskih rehabilitatora provedena su krajem 20 stoljeća i rezultati također govore o visokoj razini stresa i osje-

ćaja sagorijevanja (Škrinjar 1994). U novijem istraživanju o reakcijama na stres i sagorijevanje kod edukacijskih rehabilitatora nisu utvrđene razlike u reakcijama na stres s obzirom na radno iskustvo (Gašpar, Koštić, Karaman 2016).

Edukacijski rehabilitatori često nemaju kolege svoje struke zaposlene u istoj ustanovi što može rezultirati profesionalnom usamljenošću (Kilgore, Griffin, Otis-Wilborn, Winn 2003; Takala i Ahl 2014). Usamljenost na radnom mjestu smanjuje angažman zaposlenika na poslu (Jung, Song, Yoon 2021), utječe na zadovoljstvo poslom te povećava stres (Wright 2005). Novije istraživanje u Hrvatskoj pokazalo je kako su edukacijski rehabilitatori koji rade na radnom mjestu učitelja većinom nezadovoljni poslom, dok su edukacijski rehabilitatori na radnom mjestu stručnih suradnika zadovoljniji (Gazilj 2018), a generalno edukacijski rehabilitatori izvještavaju o većoj količini stresa na poslu (Gazilj 2018).

U Hrvatskoj nisu provođena istraživanja o iskustvima supervizije koja bi obuhvatila samo edukacijske rehabilitatore, već su oni ulazili u uzorak odgojno-obrazovnih djelatnika i djelatnika socijalne skrbi. Istraživanja o iskustvima supervizije odgojno-obrazovnih djelatnika upućuju na koristi supervizije u podizanju kvalitete profesionalnog rada (Pregrad, Krivičić Jedrejčić 2012; Kolega, Vlahović-Štetić 2014; Igrić, Pavić 2012), osobnom rastu i razvoju (Pregrad, Krivičić Jedrejčić 2012) te dobivanju podrške (Igrić, Pavić 2012). Slično je i u sustavu socijalne skrbi gdje su sudionici kao najveću dobit sudjelovanja u supervizijskim grupama naveli iskustvo sudjelovanja u grupi te profesionalni i osobni rast i razvoj (Ajduković, Ajduković 2004; Laklija, Ajduković, Deklman 2020).

Dosadašnja istraživanja u Hrvatskoj ukazuju kako odgojno-obrazovni djelatnici iskazuju visoku potrebu za supervizijom (Pregrad, Krivičić Jedrejčić 2012; Kolega, Vlahović-Štetić 2014). Veću potrebu iskazuju oni djelatnici u sustavu odgoja i obrazovanja koji imaju iskustvo supervizije (Kolega, Vlahović-Štetić 2014) što je u skladu s istraživanjima kod djelatnika u sustavu socijalne skrbi (Ajduković, Potočki, Sladović 1999; Ajduković, Ajduković 2004). U istraživanju Pregrad i Krivičić Jedrejčić (2012) oni stručnjaci s iskustvom u superviziji u 96% slučajeva smatraju potrebnim uvođenje supervizije u sustav.

U istraživanju Ajduković, Potočki i Sladović (1999) ispitivano je iskazuju li socijalni radnici s dužim radnim iskustvom veću potrebu za supervizijom od početnika (ili pripravnika) i studenata, međutim, sve grupe su iskazivale veliku potrebu za supervizijom. Godine staža nisu se pokazale kao prediktor motiviranosti za uključivanjem u superviziju socijalnih radnika niti u istraživanju Ajduković i Laklija (2014).

Budući da u Hrvatskoj zasad nije bilo istraživanja koja bi se bavila iskustvom edukacijskih rehabilitatora te potrebom za supervizijom, cilj ovog istraživanja je analizirati potrebu edukacijskih rehabilitatora za uključivanjem u superviziju, te utvrditi prediktore potrebe za uključivanjem u superviziju. S obzirom na percipirane koristi supervizije te istraživanjima potvrđene dobiti od sudjelovanja u superviziji ostalih pomagačkih struka može se očekivati kako edukacijski rehabilitatori koji su izloženi većoj količini stresora na poslu, koji su usamljeniji na poslu, manje zadovoljni poslom, uočavaju veću potrebu za supervizijom.

2. METODA

2.1. Mjerni instrumenti

Primijenjen je anketni upitnik oblikovan prema anketi korištenoj u istraživanju Kolega i Vlahović-Štetić (2014) koje se bavilo ispitivanjem iskustva sa supervizijom kod školskih psihologa. Anketni upitnik sadrži devet pitanja o dosadašnjem znanju, iskustvu i potrebi za supervizijom te osjećaju profesionalne usamljenosti koji je provjeren kroz pitanje na Likertovoj skali od pet stupnjeva. Od demografskih obilježja prikupljeni su podaci o spolu, dobi, godinama radnog staža u struci, godinama rada na trenutnom radnom mjestu te vrsti ustanove u kojoj sudionici obavljaju edukacijsko-rehabilitacijsku djelatnost (zdravstvo, znanost, odgoj i obrazovanje, socijalna skrb ili privatna praksa).

Skala stresora na poslu (Majdak 2020) sastoji se od osam čimbenika stresa koji su prema Kusturin (2007) opisani kao područja koja mogu biti fokus supervizije, a to su: neadekvatni radni uvjeti, nepovoljne karakteristike radnih zadataka, opterećenost administrativnim poslovima, nezadovoljavajući odnosi s kolegama, teškoće u komunikaciji s korisnicima, ograničeni dijapazon metoda i tehnika u radu, nedostatak podrške te je istaknuta i nemogućnost odvajanja privatnog i profesionalnog života. Prisutnost je procijenjena na Likertovoj skali od ocjene 1 (nije uopće prisutno) do ocjene 5 (uvijek je prisutno). Veći rezultat na skali znači veću prisutnost stresora. Pouzdanost skale je dobra (Cronbach $\alpha = 0,76$).

Primijenjena je adaptacija, tj. skraćena verzija Upitnika o zadovoljstvu poslom (Maslić Seršić, Šverko, Galić 2004). Ova adaptirana skala sastoji se od 5 čestica na Likertovoj skali od pet stupnjeva (1 – u potpunosti se ne slažem, 5 – u potpunosti se slažem) za procjenu ostvarenosti sljedećih aspekata zadovoljstva poslom: poticajan i zanimljiv posao, mogućnost napredovanja, ugodni i podržavajući suradnici, prave-

dna plaća te mogućnost osobnog rasta i razvoja (s naglaskom na komunikacijske i organizacijske vještine). Veći rezultat na skali znači veće zadovoljstvo poslom. Pouzdanost skale je dobra (Chronbach alpha = 0,73).

2.2. Uzorak

Sudionici anketnog istraživanja su magistri edukacijske rehabilitacije koji su zaposleni u struci te provode edukacijsko-rehabilitacijsku djelatnost na području Republike Hrvatske. U istraživanju su sudjelovali edukacijski rehabilitatori iz gotovo svih područja Hrvatske, osim s područja Gorske Hrvatske odakle nije bilo odaziva. Najveći broj sudionika je zaposleno u Gradu Zagrebu (N=54, 45,00%). U regiji Središnjoj Hrvatskoj zaposleno je 29 sudionika (24,20%). U Istočnoj Hrvatskoj je zaposleno 13 sudionika (10,80%) kao i u regiji Južno Hrvatsko Primorje u kojem je također zaposleno 13 sudionika (10,80%). Iz Sjevernog Hrvatskog Primorja odazvalo se 11 sudionika (9,20%). Uzorak čini 120 sudionika, od kojih je 119 žena i jedan muškarac. Sudionici su u dobi od 24 do 62 godine; prosječna dob je 38,7 godina (SD = 0,091). Edukacijsko-rehabilitacijsku djelatnost sudionici istraživanja najviše obavljaju u ustanovama odgoja i obrazovanja (N=86), zatim slijede ustanove socijalne skrbi (N=30). Od ostalih sustava, jednaki je broj u ustanovama zdravstva (N=2) i u privatnoj praksi (N=2).

2.3. Postupak

Istraživanje je provedeno elektronskim putem. Kreiran je online anketni upitnik u *Google Forms* obliku koji su sudionici otvarali putem proslijeđenog linka. Link ankete proslijeđen je grupama na društvenim mrežama koje okupljaju magistre edukacijske rehabilitacije. Sudionici koji su željeli sudjelovati u istraživanju, upitnik su ispunili online. Istraživanje se provodilo u skladu s Etičkim kodeksom. Prije samog ispunjavanja, u opisu ankete sudionici su bili upoznati sa svrhom istraživanja s naglaskom kako je istraživanje dobrovoljno i anonimno te se u bilo kojem trenutku moglo odustati od sudjelovanja. Konačni uzorak činili su sudionici koji su pristali sudjelovati i elektronskim putem ispunili anketni upitnik u vremenskom periodu od 20. 4. 2020. do 7. 5. 2020.

3. REZULTATI I RASPRAVA

Prije analiza provedenih u svrhu odgovora na postavljene probleme istraživanja u Tablici 1. te Grafičkom prikazu 1. prikazani su opći deskriptivni pokazatelji. Više od 50% sudionika radi u struci preko 10 godina što može utjecati i na profesionalni i privatni život. Temeljem deskriptivnih podataka možemo zaključiti kako u prosjeku edukacijski rehabilitatori procjenjuju umjerenu izloženost količini stresora na poslu. Vrijednosti zadovoljstva poslom pomaknute su prema višim vrijednostima ukazujući na to da su u prosjeku edukacijski rehabilitatori zadovoljni poslom. Uvidom u raspodjelu rezultata možemo zaključiti da 10% edukacijskih rehabilitatora nije zadovoljno niti jednim aspektom posla koji obavljaju. Vrijednosti varijable profesionalne usamljenosti pomaknute su prema nižim vrijednostima što znači da u prosjeku edukacijski rehabilitatori uglavnom nemaju osjećaj profesionalne usamljenosti. No, s druge strane, nezanimljiv postotak, njih 20%, procjenjuje da uglavnom, a 5% da gotovo uvijek, osjeća usamljenost na poslu.

Tablica 1. Osnovni deskriptivni pokazatelji varijabli upitnika (N=120)

Količina stresora	21,53	5,321	9	37	.06 p>0.01
Zadovoljstvo poslom	18,51	3,625	6	25	.14 p<0.01
Usamljenost na poslu	2,46	1,173	1	5	.24 p<0.01

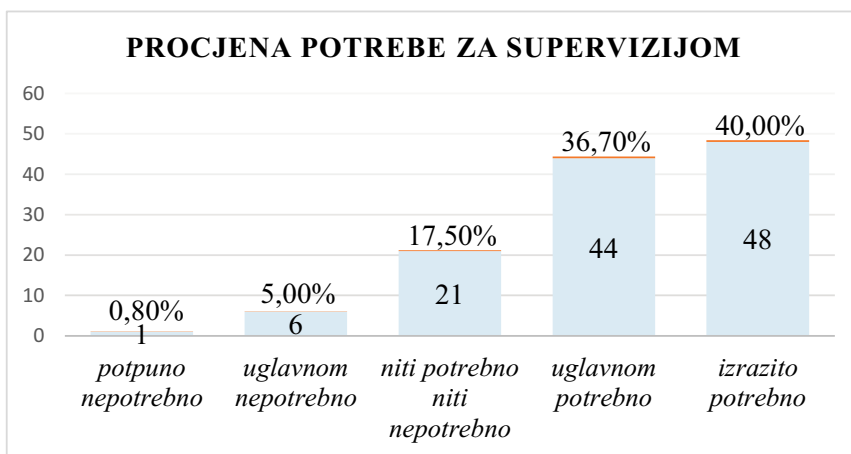
Graf 1 Godine radnog staža u struci (N=120)

		f	%
Uključenost u neki od oblika supervizije za pomagačke struke?	DA	63	52,50%
	NE	57	47,50%
Uključenost u razvojno-integrativnu supervizije?	DA	32	26,70%
	NE	88	73,30%

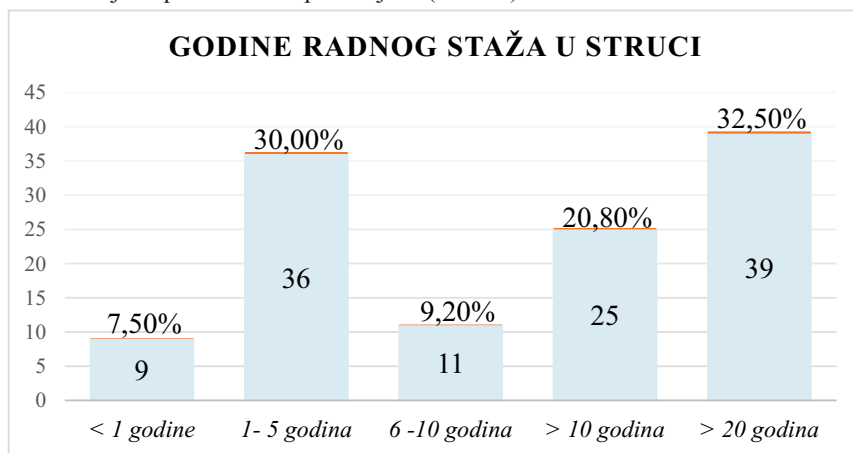
Kako bi se odgovorilo na prvi cilj istraživanja, utvrditi potrebu edukacijskih rehabilitatora za supervizijom, provedena je deskriptivna analiza. U Tablici 2. prikazani su podaci o dosadašnjem iskustvu sa supervizijom edukacijskih rehabilitatora, sudio-

nika istraživanja, a na Grafu 2. je prikaz frekvencija procjena potreba za supervizijom.

Tablica 2. Iskustvo supervizije (N=120)

Graf 2. Procjena potrebe za supervizijom (N=120)

Nekom obliku supervizije prisustvovalo je 63 sudionika (52,50%), dok 57 sudionika (47,50%) nema iskustvo supervizije. U razvojno-integrativnu superviziju do sad je bilo uključeno samo 32 sudionika (26,7%). Većina edukacijskih rehabilitatora, njih 77,7% izražava potrebu za supervizijom, dok 5,8% smatra da je supervizija uglavnom

ili potpuno nepotrebna. Ostalih 17,50% sudionika je neodlučno s obzirom na potrebu za supervizijom. Ovi rezultati upućuju na razvijenu svijest o potrebi za supervizijom kod većine edukacijskih rehabilitatora što je gotovo identično rezultatima istraživanja Kolege i Vlahović-Štetić (2014), gdje je na uzorku od 149 školskih psihologinja njih 80% procijenilo visokom svoju potrebu za supervizijom, a svega 5% smatralo kako im supervizija nije potrebna. Slični rezultati utvrđeni su i kod djelatnika socijalne skrbi, gdje tri četvrtine djelatnika izražava potrebu za uključivanjem u superviziju (Ajduković, Laklija 2014).

Kako bi se provjerio doprinos procijenjenog intenziteta stresora, zadovoljstva poslom, osjećaja usamljenosti na poslu, godina radnog staža u struci i dosadašnjeg iskustva supervizije u objašnjenju iskazane potrebe za supervizijom, provedena je regresijska analiza. U Tablici 3. su prikazani rezultati regresijske analize koji pokazuju da je jedini statistički značajan prediktor potrebe za supervizijom iskustvo u superviziji ($R=0,36$, $R^2=13$, $p<0,00$; $\beta=0,32$). Oni koji imaju iskustvo u superviziji izražavaju veću potrebu za supervizijom. Ostali prediktori (godine radnog staža u struci, zadovoljstvo poslom, stres, usamljenost na poslu) nisu statistički značajni. Temeljem ovih rezultata moguće je potvrditi zaključak prethodnih istraživanja kako su, bez obzira na količinu stresora na poslu, godine staža, zadovoljstvo poslom te usamljenost na poslu, potrebe za supervizijom iste; jedino oni edukacijski rehabilitatori koji su već imali iskustvo sa supervizijom iskazuju i veću potrebu za nastavkom takvog oblika podrške.

Tablica 3. Rezultati regresijske analize za prediktoze potrebe za supervizijom (N=120)

	Ukupni uzorak (N=120)		
	B	SE B	Beta
Godine radnog staža u struci	,02	,06	,03
Iskustvo supervizije	,59	,17	,32**
Stres	,02	,02	,13
Usamljenost na poslu	,01	,08	,010
Zadovoljstvo poslom	,02	,03	,08
	R= 0,36	R ² =0,13,	F=3,34**

** $p<0,01$

Ovaj rezultat u skladu je s rezultatima istraživanja Pregrad i Krivičić Jedrejčić (2012) u kojem su odgojno-obrazovani djelatnici s iskustvom supervizije u 96% slučajeva smatrali potrebnim uvođenje supervizije u sustav. Ovaj rezultat je također u skladu sa istraživanjem Ajduković, Ajduković (2004.), gdje se pokazalo da polaznici supervizije / supervizanti u sustavu socijalne skrbi žele redovitu superviziju znatno češće od kolega koji nisu imali to iskustvo. Oni koji nisu imali to iskustvo češće su iskazivali potrebu za supervizijom samo po potrebi, odnosno kad su imali neki teži slučaj.

S druge strane, u istraživanju Kolege i Vlahović-Štetić (2014) psihologinje koje su imale iskustvo supervizije nisu se značajno razlikovale po potrebi za supervizijom od onih koje to iskustvo nisu imale, a utvrđena je pozitivna značajna povezanost između procjene stupnja profesionalne osamljenosti i potrebe za supervizijom.

Rezultati dobiveni ovim istraživanjem na uzorku edukacijskih rehabilitatora idu u prilog ovom zaključku kako je važno direktno iskustvo sa supervizijom. Oni koji su uvidjeli koristi od supervizije, imaju potrebu i dalje za takvim oblikom podrške i usavršavanja.

U ovom istraživanju nije utvrđena povezanost osjećaja usamljenosti na poslu i potrebe za supervizijom, što nije u skladu s istraživanjem autorica Kolega i Vlahović-Štetić (2014) gdje je utvrđena značajna povezanost osjećaja usamljenosti na poslu i potrebe za supervizijom kod školskih psihologinja. Moguće je pretpostaviti da je ova razlika u rezultatima povezana sa razlikom u strukama.

Kako bi dodatno provjerili postoji li razlika u povezanosti ispitivanih varijabli i procjeni potreba za supervizijom kod edukacijskih rehabilitatora koji rade u sustavu odgoja i obrazovanja i onih koji rade u sustavu socijalne skrbi provedena je korelacijska analiza. Zbog premalog broja sudionika iz sustava zdravstva (N=2) i privatne prakse (N=2) nije bilo moguće provjeriti ove razlike i u tim sustavima.

Iz tablica 4. i 5. vidljivo je da niti u sustavu odgoja i obrazovanja, niti u sustavu socijalne skrbi nema korelacija između procjena potreba za supervizijom i ostalih varijabli (godine radnog staža, stresori na poslu, usamljenost na poslu zadovoljstvo poslom).

Tablica 4. Rezultati korelacijske analize (Spearman's rho) - sustav odgoja i obrazovanja (N=86)

Varijable	1	2	3	4
1 Procjena potrebe za supervizijom	-			
2 Godine radnog staža	0,13	-		
3 Stresori na poslu	0,15	0,09	-	
4 Zadovoljstvo poslom	0,21	0,02	-0,47**	-
5 Usamljenost na poslu	0,17	0,05	0,34**	-0,45**

**p<0,001

Tablica 5. Rezultati korelacijske analize (Spearman's rho) - sustav socijalne skrbi (N=30)

	1	2	3	4
1 Procjena potrebe za supervizijom	-			
2 Godine radnog staža	0,06	-		
3 Stresori na poslu	0,22	0,07	-	
4 Zadovoljstvo poslom	0,11	0,15	-0,38*	-
5 Usamljenost na poslu	0,07	0,28	0,37**	-0,27

U oba sustava, sustavu odgoja i obrazovanja i sustavu socijalne skrbi, postoje statistički značajne korelacije između količine stresora na poslu i zadovoljstva poslom te osjećaja usamljenosti; što je više percipiranih stresora na poslu, manje je zadovoljstvo poslom, a veća usamljenost. Ovi rezultati su logični te su u skladu s drugim istraživanjima u kojima je također utvrđena korelacija između stresa na poslu i zadovoljstva poslom (Fairbrother, Warn 2003; Stempien, Roger 2002) te između stresa na poslu i usamljenosti na poslu (Zhou, Xuan 2018). Međusobna ovisnost stresa, zadovoljstva poslom i usamljenosti na poslu dodatni je razlog za uvođenje

metoda kojim bi se smanjila količina stresa i osjećaj usamljenosti, a povećalo zadovoljstvo. Supervizija je jedna od metoda kojom se može povoljno utjecati na sve ove aspekte (Harvey, Pearrow 2010; Ruktis i Koeske 1994), stoga je sustavno uvođenje supervizije kao oblika podrške edukacijskim rehabilitatorima od velike važnosti.

3.1. Ograničenja istraživanja i preporuke za buduća istraživanja

Budući da je istraživanje provedeno na prigodnom uzorku edukacijskih rehabilitatora, moguće je da su sudjelovali u istraživanju upravo oni edukacijski rehabilitatori koji su više zainteresirani za superviziju te postoji vjerojatnost da bi rezultati bili drugačiji tj. potreba za supervizijom bi možda bila manje izražena na slučajnom uzorku. Ograničenja u generalizaciji postoje i zbog relativno malog broja sudionika, naročito iz sustava zdravstva i onih koji rade u privatnoj praksi. Isto tako, u istraživanju je sudjelovao samo jedan sudionik muškog spola te je moguće da bi se u istraživanju koje bi uključivalo i veći broj muških kolega rezultati razlikovali s obzirom na spol. Stoga bi bilo dobro ponoviti istraživanje na većem, slučajnom ili probabilistički formiranom uzorku.

ZAKLJUČAK

Cilj ovog istraživanja je analizirati potrebu edukacijskih rehabilitatora za uključivanjem u superviziju u Hrvatskoj te utvrditi prediktore potrebe za uključivanjem u superviziju. Većina edukacijskih rehabilitatora, njih 77,7% izražava potrebu za supervizijom, dok svega 6% smatra da je supervizija uglavnom ili potpuno nepotrebna. S obzirom na to kako je 52,50% edukacijskih rehabilitatora imalo do sada iskustvo supervizije, možemo zaključiti kako i oni edukacijski rehabilitatori koji do sada nisu prisustvovali nekom obliku supervizije, uviđaju potrebu za njom.

Iskustvo supervizije se pokazalo jedinim značajnim prediktorom potrebe za uključivanjem u superviziju. Drugim riječima, bez obzira na količinu stresora na poslu, godine staža, zadovoljstvo poslom te usamljenost na poslu, potrebe za supervizijom su iste; jedino oni edukacijski rehabilitatori koji su već imali iskustvo sa supervizijom iskazuju i veću potrebu za nastavkom takvog oblika podrške. Rezultati dobiveni ovim istraživanjem na uzorku edukacijskih rehabilitatora idu u prilog zaključku kako je važno direktno iskustvo sa supervizijom. Oni koji su uvidjeli koristi od supervizije, imaju potrebu i dalje za takvim oblikom podrške i usavršavanja. S obzirom na spo-

menuta ograničenja istraživanja (nedostatak pripadnika muškog spola, mali, prigodni uzorak) bilo bi dobro ponoviti istraživanje na većem i probabilistički formiranom uzorku.

LITERATURA

1. Abelson, Geoffrey A. (1986), "A factor-analytic study of job satisfaction among special educators", *Educational and Psychological Measurement*, 46(1), 37-43.
2. Ajduković, Marina, Dejan Ajduković (2004), "Model evaluacije i učinci projekta uvođenja supervizije u sustav socijalne skrbi", *Ljetopis socijalnog rada*, 11(1), 5-42.
3. Ajduković, Marina, Ljiljana Cajvert (2001), "Supervizija psihosocijalnog rada kao specifični oblik profesionalnog razvoja stručnjaka u sustavu socijalne skrbi", *Ljetopis socijalnog rada*, 8(2), 195-214.
4. Ajduković, Marina, Ljiljana Cajvert (2004), "Supervizija u psihosocijalnom radu", u: Ajduković, Marina, Ljilja Cajvert (ur.), *Supervizija u psihosocijalnom radu*, Društvo za psihološku pomoć, Zagreb, 14-39.
5. Ajduković, Marina, Maja Laklija (2014), "Motivi uključivanja i očekivanja od supervizije voditelja mjera za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta u nadležnosti centra za socijalnu skrb", *Ljetopis socijalnog rada*, 21(2), 263-293.
6. Ajduković, Marina, Željka Potočki, Branka Sladović (1999), "Supervizija u Hrvatskoj: Preliminarno ispitivanje stavova i očekivanja socijalnih radnika", *Ljetopis socijalnog rada*, 6(1), 29-38.
7. Boe, Erling E., Sharon A. Bobbitt, Lyne H. Cook (1997), "Whither didst thou go? Retention, reassignment, migration, and attrition of special and general education teachers in national perspective", *The Journal of Special Education*, 30, 371-389.
8. Brunsting, Nelson C., Melissa A. Sreckovic, Kathleen Lynne Lane (2014), "Special education teacher burnout: A synthesis of research from 1979 to 2013", *Education and treatment of children*, 37(4), 681-711.
9. Fairbrother, Kerry, James Warn (2003), "Workplace dimensions, stress and job satisfaction", *Journal of managerial psychology*, 18(1), 8-21.
10. Gašpar, Anja, Lorena Koštić, Patricija Karaman (2016), "Reakcije na stres kod edukacijskih rehabilitatora s obzirom na radno iskustvo", u: Vantić-Tanjić, Medina, Milena Nikolić (ur.), *VII Međunarodna naučno-stručna konferencija*

- “Unapređenje kvalitete života djece i mladih”, *Tematski zbornik II. dio*, Udruga za podršku i kreativni razvoj djece i mladih, Tuzla, 183-189.
11. Gazilj, Matea (2018), *Kvaliteta radnog života edukacijskih rehabilitatora*, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
 12. Harvey, Virginia Smith, Mellisa Pearrow (2010), “Identifying challenges in supervising school psychologists”, *Psychology in the Schools*, 47(6), 567-581.
 13. Igrić, Ljiljana, Martina Pavić (2012), “Supervizija i razvoj novih modela potpore edukacijskom uključivanju”, u: Ajduković, Marina (ur.), *Postignuća i izazovi razvoja supervizije*, Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada (Predavanje, 3. hrvatska konferencija o superviziji, Opatija, Hrvatska, 18.-20. 4. 2012), Zagreb, 19-19.
 14. Jung, Hyo Sun, Min Kjung Song, Hye HyunYoon (2021), “The Effects of Workplace Loneliness on Work Engagement and Organizational Commitment: Moderating Roles of Leader-Member Exchange and Coworker Exchange”, *Sustainability*, 13(2), 948, 1-14.
 15. Kaff, Marlyn S. (2004), “Multitasking ismultitasking: Why special educators are leaving the field”, *Preventing school failure*, 48(2), 10-17.
 16. Kalliath, Thomas, Alexandra Beck (2001), “Is the path to burnout and turnover paved by a lack of supervisory support? A structural equations test”, *New Zealand Journal of Psychology*, 30, 72-78.
 17. Kilgore, Karen, Cynthia Griffin, Amy Otis-Wilborn, Judy Winn, (2003), “The problems of beginning special education teachers: Exploring the contextual factors influencing their work”, *Action in Teacher Education*, 25(1), 38-47.
 18. Kolega, Maja, Vesna Vlahović-Štetić (2014), “Potreba za supervizijom školskih psiholog(inja) u Hrvatskoj”, *Ljetopis socijalnog rada*, 21(2), 295-311.
 19. Kusturin, Sunčana (2007), “Supervizija – oblik podrške profesionalcima”, *Metodički ogledi*, 14(1), 37-48.
 20. Laklija Maja, Marina Ajduković, Alenka Aladrović Deklman (2020), “Supervision of supervisors of measures for the protection of welfare of the child a view from three perspectives” / “Supervizija voditelja mjere stručne pomoći roditeljima u zaštiti dobrobiti djeteta – pogled iz triju perspektiva”, *Studijski Centar Socijalnog Rada. Ljetopis*, 27(1), 83-112.
 21. Majdak, Nikolina (2020), *Značaj supervizije u radu edukacijskih rehabilitatora*, Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb

22. Maslić Seršić, Darija, Branimir Šverko, Zvonimir Galić (2005), "Radne vrijednosti i stavovi prema poslu u Hrvatskoj: Što se promijenilo u odnosu na devedesete?", *Društvena istraživanja*, 14 (6 (80)), 1039-1054.
23. Mesić, Margareta, Marina Ajduković (2010), "Pravo na superviziju psihologa u službama za mentalno zdravlje kao potreba za profesionalnim dijalogom i podrškom", u: Brlas, Siniša, Marina Gulin (ur.), *Psihologija u zaštiti mentalnog zdravlja*, Zavod za javno zdravstvo „Sveti Rok“ Virovitičko-podravske županije Virovitica, 149-158.
24. Pregrad, Jasenka, Alenka Krivičić Jedrejčić (2012), "Iskustva u primjeni supervizije u sustavu odgoja i obrazovanja iz perspektive supervizanata i supervizora", *3. hrvatska konferencija o superviziji, Opatija 18.–20. 4. 2012.*, 1-53.
25. Stempien, Lori R., Roger C. Loeb (2002), "Differences in job satisfaction between general education and special education teachers: Implications for retention", *Remedial and Special education*, 23(5), 258-267.
26. Škrinjar, Jasmina (1994), *Profesionalna opterećenost i sindrom burnout djelatnika u ustanovama za rehabilitaciju osoba s težom mentalnom retardacijom*, Disertacija, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet za defektologiju, Zagreb
27. Takala, Marjatta, Astrid Ahl (2014), "Special education in Swedish and Finnish schools: Seeing the forest or the trees?", *British Journal of Special Education*, 41(1), 59-81.
28. Zabel, Robert, Mary Kay Zabel (2001), "Revisiting burnout among special education teachers: Do age, experience, and preparation still matter?", *Teacher Education and Special Education*, 24(2), 128-139.
29. Zhou, Xuan (2018), "A review of researches workplace loneliness", *Psychology*, 9(5), 1005-1022.

ASSESSMENT PREDICTORS OF THE NEED FOR SUPERVISION OF EDUCATIONAL REHABILITATORS

Summary:

This research aims to analyze the need for educational rehabilitation experts to be included in supervision in Croatia and to determine the predictors of that need. Educational rehabilitation experts are more sensitive to stress and burnout compared to other „helper professions“ and at higher risk for reduced achievement and job dissatisfaction (Nichols and Sosnowski 2002). Therefore, for educational rehabilitation experts, supervision could play an important role. Their search was conducted electronically through an online survey questionnaire in which 120 Croatian educational rehabilitation experts with a master's degree took part. An adapted questionnaire by Kolega and Vlahović-Štetić (2014) was used for these purposes, which contains data on the socioeconomic status, issues related to experience, and the need for supervision and loneliness in the workplace. The Stress at Work Scale (Majdak 2020) and the adaptation of the Job Satisfaction Questionnaire (Maslić Seršić, Šverko and Galić 2004) were also applied. Results show that 52.5% of the participants (N=63) had a general experience of supervision and 26.7% (N=32) had an experience of the integrative developmental model of supervision. The majority of participants 76.7% (N=92) express a need for supervision. The results of the regression analysis show that the only statistically significant predictor of the need for supervision experiences in supervision ($R = 0.36$, $R^2 = 13$, $p < 0.00$). Those with experience in supervision express a greater need for supervision. Other predictors (years of service, job satisfaction, stress, loneliness at work) are not statistically significant. The results obtained by the research can serve as an incentive for further and more detailed research and for spreading awareness on the importance of including educational rehabilitation experts in various forms of professional support.

Keywords: supervision; educational rehabilitation experts

Adrese autorica

Authors' address

Daniela Cvitković

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

daniela.cvitkovic@erf.unizg.hr

Nikolina Majdak

Osnovna škola Ivana Meštrovića, Zagreb

nikolina.majdak@live.com

